

UKRAINIAN INSTITUTE OF NATIONAL REMEMBRANCE
KYIV HISTORY MUSEUM
THE UKRAINIAN SIXTIERS DISSIDENT MOVEMENT MUSEUM

ЛЮБОВ ПАНЧЕНКО
RECOVERY
ALBUM

Full version

PUBLISHER OLEKSANDR SAVCHUK
Kyiv-Kharkiv • 2021

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ
МУЗЕЙ ІСТОРІЇ МІСТА КИЄВА
Музей шістдесятництва

ЛЮБОВ ПАНЧЕНКО
ПОВЕРНЕННЯ
АЛЬБОМ

Повна версія

ВИДАВЕЦЬ ОЛЕКСАНДР САВЧУК
Київ-Харків • 2021

Л 93 Любов Панченко: повернення : альбом / передм. Олена Лодзинська, Василь Перевальський, Діана Клочко ; упорядн. Олена Лодзинська, Любов Крупник ; переклад на англ. Ольга Грабар, Соломія Джаман, Олексій Плохотюк ; дизайн Олексій Чекаль. — Київ-Харків : Видавець Олександр Савчук, 2021. — 256 с., 270 іл.

ISBN 978-617-7538-74-4

Альбом творчості Любові Панченко — перше і поки що єдине видання її творів, підсумок її життя і, водночас, повернення її імені в українське мистецтво, адже завдяки публікаціям в журналі «Радянська жінка» 1960 – поч. 1970-х років її ескізів до вишивання і конструювання моделей одягу з виразними фольклорними українськими мотивами, хоча б цей бік творчого обдарування Любові Панченко був трохи відомий українському загалу. Будучи талановитим модельєром, Любов Михайлівна працювала у різних жанрах мистецтва — в її доробку ліричні акварелі, ліногравюри, розкіш фантазійних декоративних розписів і неповторні картини-колажі з пальтової тканини. Проте вся її творчість мала яскраво виражений український колорит, що в часи комуністичного застою вважалося проявом «буржуазного націоналізму» і, відповідно, гальмувалося, замовчувалося владою. Звідси — відсутність персональних виставок і публікацій.

На сьогодні більша частина творчого доробку художниці зберігається у Музеї шістдесятництва — філії Музею історії міста Києва.

УДК 75.071.1(477)

Liubov Panchenko: Recovery : Album / forewords Olena Lodzynska, Vasyl Perevalskyi, Diana Klochko ; contributors Olena Lodzynska, Liubov Krupnyk ; translation Olha Hrabar, Solomia Dzhaman, Oleksiy Plokhotyuk ; design Oleksii Chekal. — Kyiv-Kharkiv : Publisher Oleksandr Savchuk, 2021. — 256 p., 270 il.

Liubov Panchenko's Art album is the first and, so far, only publication of her artworks, which returns her name to the Ukrainian Art after decades of oblivion. Only thanks to the publications in "Radianska zhinka" (Soviet woman) magazine back in 1960s and -70s of her embroidery sketches and fashion designs, which carried the expressively Ukrainian folk motifs, the Ukrainian public had a glimpse at her broad talent. Being a very gifted designer Liubov Panchenko has been working in different art genres. Among her works are lyrical watercolors, linocuts, ornamental fantasy wall paintings and unparalleled collages made from fabric patches. Panchenko's entire oeuvre was conspicuously Ukrainian in its very essence, something that was judged by Communist regime as "bourgeois nationalistic" and, therefore, heavily censored and restricted. That is why Liubov Panchenko had no personal exhibitions or publications during Soviet times.

Currently, most of Panchenko's artworks are in the collection of Museum of Shistdesiatnytstvo — Ukrainian Sixties (a political art movement during Khrushchev Thaw times in the 1960s).

©Liubov Panchenko, 1962–1995

©Olena Lodzynska, foreword,
contributor, 2021

©Liubov Krupnyk, contributor, 2021

©Vasyl Perevalskyi, foreword, 2021

©Diana Klochko, foreword, 2021

©Olha Hrabar, Solomia Dzhaman,
Oleksiy Plokhotyuk, translation, 2021

©Oleksii Chekal, design, 2021

©Любов Панченко, 1962–1995

©Олена Лодзинська, передм., упоряд., 2021

©Любов Крупник, упоряд., 2021

©Василь Перевальський, передм., 2021

©Діана Клочко, передм., 2021

©Ольга Грабар, Соломія Джаман,
Олексій Плохотюк, переклад на англ., 2021

©Олексій Чекаль, дизайн, 2021

ISBN 978-617-7538-74-4

ЗМІСТ | CONTENTS

Олена Лодзинська | Olena Lodzynska

СВІТ, ВІДКРИТИЙ НАМ ЛЮБОВ'Ю | THE WORLD OPENED FOR US BY LOVE..... 7

Василь Перевальський | Vasyl Perevalskyi

РАДІСТЬ І ЖУРБА ЛЮБОВІ ПАНЧЕНКО | THE JOY AND SORROW OF LIUBA PANCHENKO..... 28

Діана Клочко | Diana Klochko

ЛЮБОВ ПАНЧЕНКО. МІЖ ПЕЙЗАЖНОЮ ЛІРИКОЮ І СХЕМАМИ ДЕКОРУ |

LIUBOV PANCHENKO. BETWEEN LYRICAL LANDSCAPES AND DECOR SCHEMATICS..... 41

ПОЧАТОК ТВОРЧОГО ШЛЯХУ | ARTISTIC CAREER BEGINNINGS

Ескізи студентських років | Sketches as a student..... 53

Малюнки олівцем | Pencil drawings..... 61

Ліногравюри | Linocuts..... 65

АКВАРЕЛІ | WATERCOLORS

Серія «Карпати» | "Carpathians" series..... 67

Серія «Кавказ» | "Caucasus" series..... 140

Серія «Київщина» | "Kyiv region" series..... 152

КОЛАЖІ | COLLAGES 163

ДЕКОРАТИВНІ РОЗПИСИ | DECORATIVE PAINTINGS..... 183

ЛЮБОВ ПАНЧЕНКО — ВИШИВАЛЬНИЦЯ І МОДЕЛЬЄР |

LIUBOV PANCHENKO AS AN EMBROIDERESS AND FASHION DESIGNER

Ескізи костюмів для хору «Жайворонок» |

Costumes for the choir "Zhaivoronok" ("Skylark")..... 239

Ескізи моделей сучасного одягу з елементами українського декору |

Modern fashion designs with elements of Ukrainian decorations..... 243

СВІТ, ВІДКРИТИЙ НАМ ЛЮБОВ'Ю

THE WORLD OPENED FOR US BY LOVE

Неподалік Києва, на березі мальовничої річечки Буча, жило нехитрим землеробським укладом ще з далеких козацьких часів село Яблунька. Змінювались часи і можновладці, росло місто Буча. 2 лютого 1938 року тут з'явилася на світ дівчинка, яку назвали Любов'ю. У неї були батьки — Михайло Іванович Панченко і Ольга Іванівна (в дівоцтві Замогильна), дід Іван, про якого Люба потім скаже, що саме йому завдячує любов'ю до України, бабусі Марія (по матері) і Варка (по батькові), тітки та інша велика дружна рідня. Воєнне лихоліття і повоєнний побут були тривожним і важким часом для всіх. Невдовзі після війни у Люби з'явилася сестричка Валентина. Михайло Іванович працював на залізниці. З ранку до вечора батьки були зайняті роботою і присадибним господарством, змалечку привчали до праці й дітей. І все ж мати, уриваючи від сну вечірні години, вишивала рушники і сорочки, шила-перешивала одяг, щоб одягнути родину і прикрасити хату. Не вистачало грошей на новий крам — в хід ішли шматки домотканого (ще від бабусь) лляного і конопляного полотна, простирадла і старі речі. Ті вишиті рушники і скатертини, подушки і фіранки, фартушки і

Not far from Kyiv, on the banks of the picturesque river Bucha, the village of Yablunka has lived in a simple agricultural way since ancient Cossack times. Times and rulers were changing, and the city of Bucha grew around it. On February 2, 1938, a girl named Liubov (which means *Love* in Ukrainian) was born here. She was raised by her parents, Mykhailo Ivanovych Panchenko and Olha Ivanivna (maiden name Zamohylna), her grandfather Ivan, — she would later say that she loves Ukraine thanks to him, — her maternal grandmother Maria and her paternal grandmother Varka, aunts, and other friendly relatives. The troublesome war and post-war life were disturbing and difficult times for everybody. Shortly after the war, Liuba's sister Valentyna was born. Mykhailo Ivanovych worked on the railway. From morning till evening the parents were busy with work and homesteading and they taught their children to work from an early age. And yet her mother, sacrificing her evening sleep, embroidered towels and shirts, sewed and altered clothes to dress the family and decorate the house. There was not enough money for new cloth — pieces of home-woven (received from her grandmothers) linen and hemp cloth, sheets, and old things were used. Those embroidered

*Люба Панченко крайня праворуч. Дитячий садок села Яблунька, 1944–45 рр.
Liuba Panchenko on the right. Kindergarten in Yablunka. 1944–45*

святкові сорочки створювали домашній затишок і творили в дитячій душі перші уявлення про красу.

З дитячого садочка, як тільки пальчики навчилися тримати олівець, Люба хотіла малювати. Потім була місцева семирічна школа. Чим старшою ставала дівчинка, тим більше батьків непокоїло захоплення доньки — аж по руках били, коли тягнулася до олівця. Бо що то — малювання? Розвага і тринькання часу, а треба працювати, бо все життя — це праця, і то нелегка... Де

towels and tablecloths, pillows and curtains, aprons and holiday shirts brought comfort and warmth to the house and fostered the first ideas of beauty in a child's soul.

When she was in kindergarten, as soon as her fingers learned to hold a pencil, Liuba wanted to draw. After kindergarten, came a local seven-year school. The older the girl got, the more her parents were worried about their daughter's enthusiasm — she was slapped on her hands when she reached for a pencil. Because what is drawing? Enter-

уже було Любі мріяти про дорогі фарби і якісний папір. Ображено ховалася до хліва і, притулившись до теплого коров'ячого боку, плакала і жалілася рогатій подружці на нерозуміння рідних. Від тих часів на все життя збереглася звичка економити художні фарби і берегти витратний матеріал для творчості.

Після закінчення семирічки попри неохвалення батьків Люба вступила до Київського училища прикладного мистецтва на відділення вишивки. Там разом із загальноосвітніми дисциплінами (випускники отримували середню спеціальну освіту) вивчали не тільки різноманітні техніки вишивання, але й традиційний орнамент, історію мистецтва, класичний малюнок тощо. В архіві Любові Панченко зберігся її автопортрет 1952 року (одразу після її вступу до училища) — малюнок олівцем, дуже вправний погрудний портрет юної дівчини з двома товстими довгими косами.

Відтоді Любине життя минало у столиці. Вона мешкала в гуртожитку і змушена була виживати на мізерну учнівську стипендію, часто хворіла, а систематичне недоїдання навіть призвело до тяжкої дистрофії. Люба надовго потрапила до лікарні, перенесла важку операцію. Вчителі співчували і намагалися допомогти, часом навіть запрошували до себе, щоб підгодувати. Отримавши диплом, влаштувалася на роботу до кравецької майстерні. Але все ж хотілося вдосконалювати художній хист.

На початку 1960-х років у Києві запрацювала філія Львівського поліграфічного

tainment and a waste of time, while you have to work, because the whole life is work, and it's not easy... Hardly could Liuba dream of expensive paints and quality paper. Offended, she hid in the cowshed, and leaning against the cow's warm side, cried and complained to her horned friend about argument with relatives. Since then, the habit of saving art paints and consumables for artwork has remained for life.

After seven years of school, despite the disapproval of her parents, Liuba entered Kyiv Specialized School of Applied Arts, the department of embroidery. There, together with general education disciplines (graduates received secondary special education), they studied not only various embroidery techniques but also traditional ornament, art history, classical drawing, etc. Liubov Panchenko's archive keeps her self-portrait dated 1952 (immediately after she entered school) — a very skillful pencil drawing of a bust of a young girl with two thick long braids.

After this, Liuba started her life in the capital. She lived in a dormitory and was forced to survive on a meager educational allowance, she was often ill, and her systematic malnutrition even led to severe dystrophy. Liuba was hospitalized for a long time and underwent a difficult surgery. Teachers sympathized with her and tried to help her, sometimes even inviting her to their places to feed up. After graduating, she got a job at a tailor's shop. But she still wanted to improve her artistic skills.

In the early 1960s, a branch of I. Fedorov Lviv Polygraphic Institute opened. Liubov Panchenko entered the evening department

ПОЧАТОК ТВОРЧОГО ШЛЯХУ

ARTISTIC CAREER
BEGINNINGS

1 | Натюрморт, 1962 р. Папір, акварель. 52,5х37
Still life, 1962. Paper, watercolor

10 | Портрет невідомого. Папір, олівець. 53,5×41
Portrait of a stranger. Paper, pencil

Натурниця, 1967 р. Папір, олівець. 59,5×42 | 11
Model, 1967. Paper, pencil

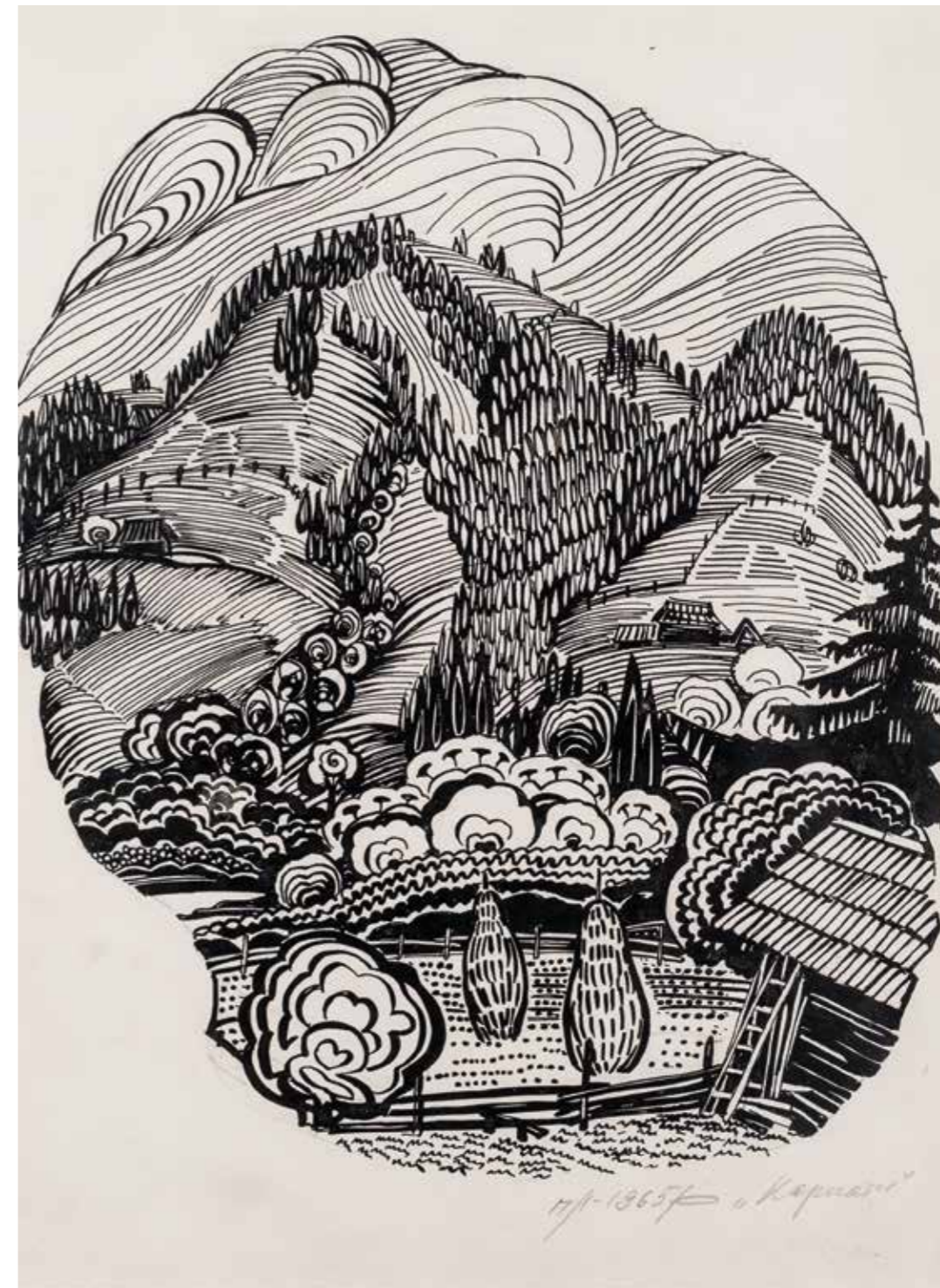
ЛІНОГРАВІЮРИ | LINOCUTS

12 | Посилала мене мати зеленого жита жати, 1965 р. Папір, лінорит. 41×50,5
My mother sent me to harvest green rye (folk song), 1965. Paper, linocut

Горпина, 1965 р. Папір, лінорит. 63×35
Horpuna, 1965. Paper, linocut | 13

14 | Карпати, 1965 р. Папір, лінорит. 41×32,5
Carpathians, 1965. Paper, linocut

АКВАРЕЛ

WATERCOLORS

Гуцул (Тіні забутих предків), 1967 р. Дипломна робота. Папір, лінорит. 35×49,5 | 15
Hutsul (Shadows of Forgotten Ancestors), 1967. Graduate work. Paper, linocut

16 | Вівчарик, серія «Карпати», 1965 р. Папір, акварель. 14×30
Shepherd, "Carpathians" series, 1965. Paper, watercolor

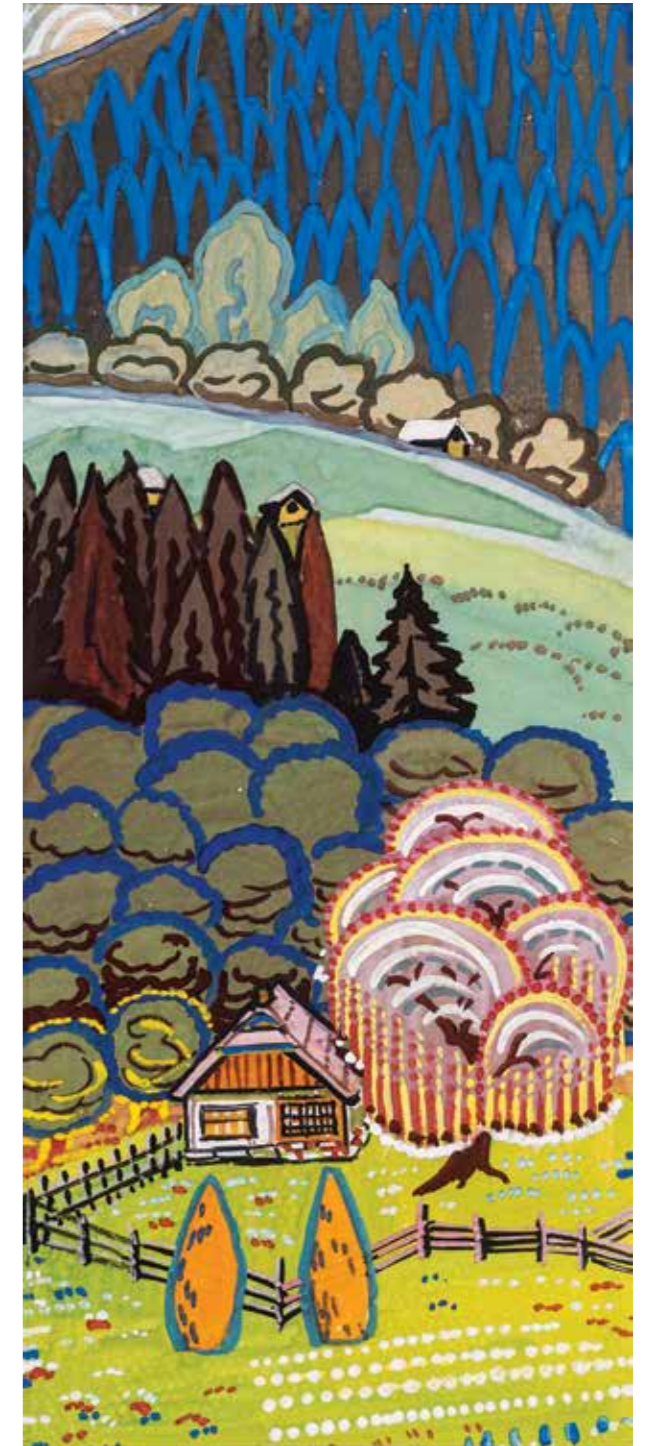
17 | Серія «Карпати», 1965 р. Папір, акварель. 27×49
"Carpathians" series, 1965. Paper, watercolor

Будинок Палагни, серія «Карпати», 1965 р. Папір, акварель. 37×47 | 18
Palagna's house. "Carpathians" series, 1965. Paper, watercolor

19 | Серія «Карпати», 1965 р.
 Папір, гуаш. 41×17,5
 "Carpathians" series, 1965. Paper, gouache

Серія «Карпати», 1965 р. | 20
 Папір, гуаш. 41×22,5
 "Carpathians" series, 1965. Paper, gouache

Серія «Карпати», 1965 р. Папір, акварель. 41,5×51,5 | 51
"Carpathians" series, 1965. Paper, watercolor

52 | Серія «Карпати», 1965 р. Папір, акварель. 31,5×35,5
"Carpathians" series, 1965. Paper, watercolor

Козак Мамай, 1973 р. Колаж. ДВП, пальтові тканини. 88×140 | 126
Cossack Mamay, 1973. Collage, fiberboard, coat fabric

127 | На перші гулі, 1973 р. Колаж. ДВП, пальтові тканини. 67×78
To the first festivities, 1973. Collage, fiberboard, coat fabric

Пташині забави. Декоративний розпис, 1963 р. Папір, акварель. 60×84 | 148
Bird fun. Decorative painting, 1963. Paper, watercolor

149 | Декоративний розпис, 1964 р. Папір, гуаш. 40×53,5
Decorative painting, 1964. Paper, gouache

Хор «Жайворонок» у костюмах, розроблених і виготовлених Любов'ю Панченко, 1970 р. | 213
 Choir "Zhaivoronok" in suits by Liubov Panchenko, 1970

ЕСКІЗИ МОДЕЛЕЙ СУЧАСНОГО ОДЯГУ | MODERN FASHION DESIGNS WITH
 З ЕЛЕМЕНТАМИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕКОРУ | ELEMENTS OF UKRAINIAN DECORATIONS

214 | Стрічки на волосся. Ескіз. 1960-ті рр.
 Headbands. Sketch. 1960s

215 | Ескіз сучасного жіночого вбрання з елементами національного декору, 1960-ті рр.
 Sketch of modern female outfits with elements of national decor, 1960s